

सम्पूर्ण - संक्षिप्त - समर्थ

CURRENT AFFAIRS गुरु

UPSC/MPSC मराठी माध्यमात तयारी करणारे विद्यार्थी यांच्या साठी

30th AUGUST 2022

FOR DAILY FREE CURRENT AFFAIRS
Follow Our Youtube Channel

 Guru Deekshaa Marathi

INDEX

DAILY CURRENT AFFAIRS NOTES

30th August 2022

1. - जंगलातील आगीबद्दल:	3
(i) बदल:.....	3
(ii) भारतातील जंगलातील आगीची शक्यता:.....	3
(iii) जंगलात आग लागण्याची कारणे:.....	3
(iv) जंगलातील आगीचे परिणाम:.....	4
(v) जंगले का महत्वाची आहेत:	4
(vi) जंगलातील आग टाळण्यासाठी प्रयत्न:	4
2. - इको सेन्सिटिव्ह झोनचे तपशील:.....	5
(i) इको सेन्सिटिव्ह झोन म्हणजे काय?.....	5
(ii) उद्देश:.....	5
(iii) महत्त्व:	5
(iv) इको-सेन्सिटिव्ह झोनने कोणते अडथळे पार केले पाहिजेत?.....	6
(v) पुढे कसे:	6
3. - नॉन परफॉर्मिंग ॲसेट्स बद्दल:.....	7
(i) नॉन-परफॉर्मिंग ॲसेट (NPA) ची व्याख्या अशी आहे:	7
(ii) NPA चे उदाहरण:	7
(iii) एनपीएची संभाव्य कारणे कोणती असू शकतात?	7
(iv) एनपीए काय परिणाम देतात?	8
(v) एनपीएचा सामना करण्यासाठी कोणत्या रणनीती वापरल्या जात आहेत?.....	8
(vi) 1993 चे डीआरटी (कर्ज वसुली न्यायाधिकरण):.....	9
(vii) क्रेडिट इन्फॉर्मेशन ब्युरो ऑफ 2000:	9
(viii) 2001 च्या लोकअदालत:	9
(ix) 2002 चा सरफेसी कायदा:	9
(x) 2005 मध्ये कॉर्पोरेट कर्जाची पुनर्रचना:	9

(xi)	मिशन इन्द्रधनुष 2015:	9
(xii)	2015 मध्ये धोरणात्मक कर्ज पुनर्रचना (SDR):.....	10
(xiii)	दिवाळखोरी आणि दिवाळखोरी संहिता 2016:.....	10
(xiv)	2017 मध्ये, सार्वजनिक ARC विरुद्ध खाजगी ARC:.....	10
4.	- भारताच्या संरक्षण निर्यातीचा तपशील:.....	11
(i)	मुख्य मुद्दे कोणते आहेत?	11
(ii)	भारताची संरक्षण निर्यात कशी होत आहे?.....	11
(iii)	संरक्षणाशी संबंधित कोणते कार्यक्रम अस्तित्वात आहेत?.....	12
	संपादकीय विश्लेषण	13
1.	चलनविषयक धोरण समितीचे तपशील:.....	13
(i)	बदल:.....	13
(ii)	कार्ये:.....	13
(iii)	MPC ची रचना:.....	13
(iv)	सदस्यांची निवड आणि अटी:	13
(v)	निर्णय कसे घेतले जातात?.....	13
(vi)	RBI चे आर्थिक धोरण काय आहे?	13
(vii)	चलनविषयक धोरण कोणती उद्दिष्टे साध्य करू इच्छिते?	14
(viii)	चलनविषयक धोरणाची साधने कशी व्यवस्थापित केली जातात?.....	14
2.	नागरी सेवांमध्ये आवश्यक सुधारणा:.....	15
(i)	भारतीय नागरी सेवांची उत्क्रांती:.....	15
(ii)	भारतीय नागरी सेवांमधील समस्या:.....	15
(iii)	नियमावर आधारित नोकरशाही:.....	15
(iv)	काय केले पाहिजे:	16
(v)	भर्ती:.....	16
(vi)	प्रशिक्षण:	17
(vii)	मूल्यमापन:	17
(viii)	ई-उपक्रम:.....	17

1. - जंगलातील आगीबद्दल:

GS III

विषय→पर्यावरण संवर्धन

बद्दल:

- वनस्पतींचे कोणतेही अनियंत्रित आणि अनियंत्रित ज्वलन किंवा ज्वलन जे उपलब्ध इंधन वापरते आणि पर्यावरणीय घटकांवर आधारित पसरते त्याला जंगल, गवताळ जमीन, ब्रश जमीन किंवा टुंड्रा सारख्या नैसर्गिक संदर्भात वणव्याची आग म्हणून ओळखले जाते. त्याच्या इतर नावांमध्ये ज्वलंत, जंगलातील आग आणि गवताची आग (उदा., वारा, स्थलाकृति) यांचा समावेश होतो.
- विकासासाठी जमीन साफ करणे, प्रदीर्घ दुष्काळ किंवा, क्वचित प्रसंगी, वीज पडणे यासारख्या मानवी क्रियाकलापांद्वारे जंगलातील आग सुरू होऊ शकते.
- वणव्याला आग लागण्यासाठी तीन गोष्टींची आवश्यकता असते: इंधन, ऑक्सिजन आणि उष्णता.

- ऐतिहासिक आगीच्या घटना आणि आकडेवारीनुसार, ईशान्य आणि मध्य भारतातील जंगले जंगलातील आगीसाठी सर्वात असुरक्षित आहेत.
- आसाम, मिझोराम आणि त्रिपुरामधील वनक्षेत्र "विशेषतः प्रवण" म्हणून नोंदवले गेले आहेत.
- आंध्र प्रदेश, मणिपूर, मेघालय, मिझोराम, नागालँड, ओडिशा, महाराष्ट्र, बिहार आणि उत्तर प्रदेश ही "अत्यंत प्रवण" मानली जाणारी राज्ये आहेत. अनेक राज्यांमध्ये लक्षणीय वृक्षाच्छादित क्षेत्रे आढळतात.
- MoEFCC च्या 2020-2021 वार्षिक अहवालानुसार, पश्चिम महाराष्ट्र, दक्षिण छत्तीसगड, तेलंगणा आणि आंध्र प्रदेशचे काही भाग, मध्य ओडिशासह, सर्व "अत्यंत प्रवण" जंगलात आग लागण्याचे ठिकाण म्हणून विकसित होत आहेत.
- "अत्यंत प्रवण" किंवा "मध्यम प्रवण" क्षेत्र म्हणून, 1,72,374 चौरस किलोमीटर किंवा संपूर्ण जंगलाच्या सुमारे 26.2 टक्के क्षेत्र या श्रेणींमध्ये येतात.

जंगलात आग लागण्याची कारणे:

भारतातील जंगलातील आगीची शक्यता:

- फॉरेस्ट सर्व्हे ऑफ इंडिया (FSI), डेहराडूनच्या इंडिया स्टेट ऑफ फॉरेस्ट रिपोर्ट 2019 (ISFR) नुसार, 2019 पर्यंत, देशाच्या भौगोलिक क्षेत्राच्या 21.67 टक्के (7,12,249 चौरस किमी) पेक्षा जास्त भाग जंगल म्हणून वर्गीकृत केला आहे.
- वृक्षांनी आता 2.89 टक्के अधिक जमीन व्यापली आहे (95,027 चौ. किमी).

- जंगलातील आगीची असंख्य वैविध्यपूर्ण नैसर्गिक कारणे असूनही, भारतात मोठ्या प्रमाणात आग लागण्याचे प्रमाण मानवी क्रियाकलापांचे परिणाम आहेत.
- अलीकडील अभ्यासांमुळे आगीच्या वाढीशी हवामान बदलाचा संबंध जोडला गेला आहे, विशेषतः विध्वंसक अमेझॉन जंगलातील आगी ज्याने गेल्या दोन वर्षांमध्ये ब्राझील आणि ऑस्ट्रेलियाच्या मोठ्या भागांना उद्ध्वस्त केले आहे.

- हवामानातील बदल आणि आगीची तीव्रता, लांबी, वारंवारता आणि अत्यंत ज्वलनशील वर्ण यांच्यात परस्परसंबंध आहे.
- भारतात, मार्च आणि एप्रिल महिन्यात जंगलातील आगीच्या घटना वारंवार नोंदवल्या जातात कारण वाळलेली लाकूड, लाकूड, मेलेली पाने, स्टंप, कोरडे गवत आणि तण हे ठिणगीने सहज पेटते.
- उत्तराखंडमधील आणखी एक प्रमुख समस्या म्हणजे कोरडवाहू माती. 2019 आणि 2020 च्या मान्सून हंगामात पाऊस पडला जो हंगामी सरासरीपेक्षा अनुक्रमे 18 आणि 20% कमी होता.
- बऱ्याच आगी व्यक्तींद्वारे सुरू केल्या जातात, कधीकधी अगदी हेतुपुरस्सर. हे सामान्य माहिती आहे की ओडिशातील शेतकरी, ज्याला गेल्या महिन्यात सिमलीपाल जंगलात मोठ्या प्रमाणात आग लागली, त्यांनी महुआची फुले गोळा करण्यासाठी कोरड्या पानांना आग लावली, ज्याचा वापर स्थानिक पेय बनवण्यासाठी केला जातो.

जंगलातील आगीचे परिणाम:

- जंगलातील आगीमुळे माती, वृक्षांची वाढ, वनस्पती आणि एकूणच वनस्पती आणि प्राणी यांच्यावर नकारात्मक परिणाम होतो.
- आग अनेक हेक्टर जंगलात जाळू शकते आणि ती सोडलेली राख कोणत्याही वनस्पतीला पुन्हा वाढण्यास प्रतिबंध करते.
- आगीच्या उष्णतेमुळे प्राण्यांचे अधिवास नष्ट होतात.
- जेव्हा मातीचे घटक वेगळे असतात तेव्हा मातीची गुणवत्ता कमी होते.
- जमिनीतील ओलावा आणि सुपीकतेवरही परिणाम होतो.
- जंगलांचा आकार कमी होऊ शकतो.

- आगीपासून वाचलेल्या झाडांची वाढ मोठ्या प्रमाणात कमी होते.

जंगले का महत्वाची आहेत:

- हवामान बदलाची गती कमी होण्यासाठी आणि अनुकूल होण्यासाठी जंगले आवश्यक आहेत.
- ते जलाशय, सिंक आणि कार्बनचे पुरवठादार म्हणून काम करतात.
- निरोगी जंगलात इतर कोणत्याही स्थलीय परिसंस्थेपेक्षा जास्त कार्बन साठवून ठेवण्याची क्षमता असते.
- भारतात, जिथे 1.70 लाख गावे जंगलाजवळ आहेत, बरेच लोक त्यांच्या अस्तित्वासाठी इंधन लाकूड, बांबू, चारा आणि थोड्या प्रमाणात लाकूड यावर अवलंबून असतात (जनगणना 2011).

जंगलातील आग टाळण्यासाठी प्रयत्न:

- रियल-टाइममध्ये जंगलातील आगीचा मागोवा घेण्यासाठी, FSI (फॉरेस्ट सर्व्हे ऑफ इंडिया) ने 2004 मध्ये फॉरेस्ट फायर अलर्ट सिस्टम विकसित केली.
- प्रणालीची अद्यतनित आवृत्ती, जी जानेवारी 2019 मध्ये प्रवेश करण्यायोग्य झाली, आता NASA आणि ISRO कडून मिळवलेल्या उपग्रह डेटाचा वापर करते.
- 2018 राष्ट्रीय कृती आराखडा ऑन फॉरेस्ट फायर्स आणि फॉरेस्ट फायर प्रिव्हेंशन अँड मॅनेजमेंट स्कीम (NAPFF).
- **स्त्रोत → डाउन टू अर्थ मासिक**

2. - इको सेन्सिटिव्ह झोनचे तपशील:

GS III

विषय→पर्यावरण संवर्धन

इको सेन्सिटिव्ह झोन म्हणजे काय?

- पर्यावरण, वन आणि हवामान बदल मंत्रालयाच्या राष्ट्रीय प्राणी कृती आराखड्यात (2002-2016) राज्य सरकारांना राष्ट्रीय उद्यानांच्या सीमेच्या 10 किलोमीटरच्या आत जमीन इको-नाजूक झोन किंवा इको-सेन्सिटिव्ह झोन (ESZ) म्हणून नियुक्त करणे आवश्यक आहे. वन्यजीव अभयारण्ये. 1986 च्या पर्यावरण (संरक्षण) कायद्याने याची गरज होती. (MoEFCC).

उद्देश:

- नैसर्गिक लँडस्केपसाठी एक प्रकारचे "शॉक शोषक" म्हणून काम करण्यासाठी, ESZ संरक्षित क्षेत्रे जसे की राष्ट्रीय उद्याने, जंगले आणि वन्यजीव अभयारण्येभोवती बांधले जातात.
- उच्च सुरक्षा आणि कमी संरक्षण असलेल्या प्रदेशांमध्ये, हे क्षेत्र संक्रमण म्हणून काम करतील.
- व्यावसायिक लाकूड वापर, औद्योगिक खाणकाम, सॉमिल्स, मोठ्या प्रमाणात HEPs तयार करणारे व्यवसाय आणि प्रदूषक निर्माण करणारे व्यवसाय या सर्व गोष्टी प्रतिबंधित आहेत.
- राष्ट्रीय उद्यानात गरम हवेचा फुगा, सांडपाणी किंवा इतर घनकचरा सोडणे किंवा घातक पदार्थ तयार करणे ही

पर्यटनाशी संबंधित क्रियाकलापांची काही उदाहरणे आहेत.

- झाडे तोडणे, हॉटेल्स आणि रिसॉर्ट्स बांधणे, नैसर्गिक पाण्याचे व्यावसायिक कारणांसाठी शोषण करणे, विजेच्या तारा टाकणे, जड गियर, कीटकनाशके इत्यादी वापरून शेतीमध्ये मोठ्या प्रमाणात बदल करणे आणि नवीन रस्ते बांधणे या सर्व क्रिया नियमांच्या अधीन आहेत.
- नियमित फलोत्पादन किंवा कृषी सराव, हरित तंत्रज्ञानाचा वापर, नूतनीकरणक्षम ऊर्जा स्रोतांचे शोषण आणि सेंद्रिय शेती यासारख्या क्रियाकलापांना परवानगी आहे.

महत्त्व:

- विकास उपक्रमांचे हानिकारक परिणाम कमी होतात.
- नागरीकरण आणि इतर विकास क्रियाकलापांचे परिणाम कमी करण्यासाठी संरक्षित क्षेत्रांच्या जवळच्या प्रदेशांना इको-सेन्सिटिव्ह झोन म्हणून वर्गीकृत करण्यात आले आहे.
- इन-सीटू कंझर्व्हेशन म्हणजे धोक्यात असलेल्या प्रजातींचे त्याच्या मूळ वातावरणात संरक्षण. आसाममधील काझीरंगा नॅशनल पार्कमधील एक शिंगे गेंड्यांचे संरक्षण हे याचे एक उदाहरण आहे.
- वृक्षतोड आणि मानव-प्राणी संघर्षाचे प्रमाण कमी करा.
- पर्यावरणीय क्षेत्र मानव-प्राणी संघर्ष कमी करतात आणि जंगलांचा नाश थांबवतात.
- व्यवस्थापनाची मुख्य आणि बफर रणनीती, जी शेजारच्या समुदायांना लाभ देते आणि त्यांचे संरक्षण करते, संरक्षित क्षेत्रांच्या विकासासाठी आधार म्हणून काम करते.

इको-सेन्सिटिव्ह झोनने कोणते अडथळे पार केले पाहिजेत?

पुढे कसे:

- विकास प्रकल्प: शहरी आणि ग्रामीण भागांसाठी रस्ते, धरणे आणि इतर प्रकारच्या पायाभूत सुविधा बांधणे, इकोसिस्टमशी संवाद साधणे, त्याला हानी पोहोचवणे आणि नैसर्गिक व्यवस्था बिघडवणे यासारख्या ESZ मधील इमारतींचा समावेश असलेले उपक्रम.
- नवीन नियम आणि धोरणे:
- 1986 चा पर्यावरण संरक्षण कायदा आणि 1972 चा प्राणी संरक्षण कायदा, हे दोन्ही वन्यजीव शिकारीला परावृत्त करण्यासाठी काहीही करत नाहीत, जंगलातील लोकांच्या हक्कांची अवहेलना करतात. हे ESZ च्या विकास उपक्रमांना समर्थन देण्यासाठी केले जाते.
- पर्यटन: इको-टूरिझमच्या वाढत्या मागणीला सामावून घेण्यासाठी, उद्याने आणि अभयारण्यांच्या आसपासची जमीन जंगलतोड, समुदायांची हकालपट्टी इत्यादीद्वारे काढून घेतली जात आहे.
- परदेशी प्रजातींचा परिचय अकाशिया ऑरिग्युलरिस आणि युकेलिप्टसच्या वृक्षारोपण, इतरांसह, या क्षेत्राच्या मूळ जंगलांवर दबाव आणत आहेत.
- ESZ मध्ये, हवामान बदलाचा जमीन, पाणी आणि परिसंस्थेवर हानिकारक परिणाम होतो. उदाहरणार्थ, काझीरंगा राष्ट्रीय उद्यानातील जैवविविधता आणि पर्यावरणाला आसाममधील पूर आणि वारंवार लागणाऱ्या जंगलातील आगीमुळे मोठा फटका बसला आहे.
- स्थानिक समुदाय: संरक्षित क्षेत्रावरील काही दबावांमध्ये बदलत्या शेती पद्धती, वृद्धत्वाची लोकसंख्या आणि सरपण आणि इतर वन उत्पादनांच्या मागणीत होणारी वाढ यांचा समावेश होतो.
- दीर्घकालीन शाश्वत विकासाला चालना देण्यासाठी राज्यांनी नैसर्गिक संसाधनांच्या संबंधात सामान्य जनतेच्या फायद्यासाठी विश्वस्त म्हणून काम केले पाहिजे.
- सरकारने आपली भूमिका आर्थिक बूस्टरपुरती मर्यादित ठेवून राज्याचे नशीब लवकर वाढवू नये.
- कार्बन फूटप्रिंटला चालना देणे, खराब झालेली जंगले दुरुस्त करणे आणि नामशेष झालेल्या अधिवासांना परत आणणे शक्य आहे.
- संवर्धनाच्या प्रयत्नांना चालना देणे आणि संसाधनांच्या अतिवापराच्या परिणामांबद्दल लोकांना शिक्षित करणे.
- स्त्रोत → डाउन टू अर्थ मासिक

3. - नॉन परफॉर्मिंग ॲसेट्स बढल:

GS III

विषय→अर्थव्यवस्थेशी संबंधित समस्या

नॉन-परफॉर्मिंग ॲसेट (NPA) ची व्याख्या अशी आहे:

- तुम्ही कदाचित पाहिले असेल की बँकेची एक मालमत्ता ही तिची कर्जे मानली जाते. परिणामी, कर्जाचे तत्त्व, व्याज किंवा दोन्ही घटक कर्जदाराला (एखाद्या बँक) (एनपीए) परत दिले जात नसतील तर मालमत्ता नॉन-परफॉर्मिंग ॲसेट समजली जाईल.
- कोणतीही मालमत्ता जी आपल्या गुंतवणूकदारांना ठराविक कालावधीसाठी परतावा देणे बंद करते ती नॉन-परफॉर्मिंग (NPA) मानली जाते.
- हा कालावधी बहुसंख्य देशांमध्ये आणि अनेक कर्ज देणाऱ्या संस्थांमध्ये साधारणपणे ९० दिवसांचा असतो. कर्जदार आणि वित्तीय संस्था ज्या अटी आणि परिस्थितीवर सहमत आहेत ते बदलू शकतात, कारण ते परिभाषित मानक नाहीत.

NPA चे उदाहरण:

- चला अशी कल्पना करूया की एखाद्या व्यवसायाला स्टेट बँक ऑफ इंडिया (SBI) कडून रु. 10 कोटी (उदा: किंगफिशर एअरलाइन्स). वार्षिक 10% च्या मान्य व्याजदराचा विचार करा. आपण असे गृहीत धरू की सुरुवातीला सर्व काही अडथळे न घेता पुढे गेले आणि एअरलाइन उद्योगाला बाजारातील शक्तींनी पसंती

दिली, यामुळे किंगफिशरला व्याज भरण्याची परवानगी दिली. चला कल्पना करूया की नंतर, कोणत्याही कारणास्तव-प्रशासकीय, तांत्रिक किंवा कॉर्पोरेट-कंपनी 90 दिवसांसाठी व्याजदर भरण्यास अक्षम आहे. यामुळे, किंगफिशर एअरलाइन्सला दिलेले कर्ज, नॉन-परफॉर्मिंग ॲसेट (NPA) म्हणून लेबल करण्यासाठी एक चांगला उमेदवार आहे.

एनपीएची संभाव्य कारणे कोणती असू शकतात?

- अंधुक किंवा असंबंधित व्यवसायात रोख गुंतवणूक करणे.
- नियामक वातावरणातील बदलांमुळे व्यवसायांना होणारे नुकसान.
- विशेषतः सरकारी कर्जमाफी कार्यक्रमानंतर मनोबल कमी होते.
- जागतिक, प्रादेशिक किंवा राष्ट्रीय आर्थिक संकटांचा परिणाम म्हणून कंपन्यांचे नफा मार्जिन करार करतात, त्यांच्या ताळेबंदावर दबाव आणतात आणि शेवटी त्यांना कर्ज आणि व्याजाची देयके भरण्यापासून रोखतात. 2011 नंतर भारताप्रमाणेच संपूर्ण अर्थव्यवस्थेची सर्वसाधारण मंदावली, ज्यामुळे एनपीए अधिक वेगाने वाढले (उदाहरणार्थ, 2008 चे जागतिक आर्थिक संकट).
- विशिष्ट औद्योगिक क्षेत्रातील मंदीचा परिणाम म्हणून तेथील व्यवसायांना त्रास होतो आणि काही अपयशी देखील होऊ शकतात.
- एनपीए हे कर्जाचा परिणाम आहे जे प्रथम स्वस्त दरात स्वीकारले गेले परंतु नंतर उच्च दराने सेवा दिली गेली, तसेच तेजीच्या काळात अनियोजित कॉर्पोरेट हाऊस विस्तार.

- कामाच्या ठिकाणी खराब व्यवस्थापनामुळे, हेतुपुरस्सर अक्षमता आणि डिफॉल्टर्ससह.
- खराब प्रशासन आणि पॉलिसी पॅरालिसिसमुळे कर्जे नॉन-परफॉर्मिंग ॲसेट (NPA) बनतात, ज्यामुळे प्रकल्पांची कालमर्यादा आणि प्रगतीचा दर कमी होतो. एक उदाहरण म्हणून पायाभूत सुविधा क्षेत्र वापरणे.
- कोणत्याही व्यावसायिक उद्योगात तीव्र स्पर्धा. एक उदाहरण म्हणून भारतातील दूरसंचार क्षेत्राचा विचार करा.
- सामाजिक, राजकीय, सांस्कृतिक आणि पर्यावरणीय कारणांमुळे भूसंपादनाला विलंब होत आहे.
- एक अप्रामाणिक कर्ज देण्याचे धोरण ज्यामध्ये गुप्त कर्ज व्यवहार समाविष्ट आहेत.
- भूकंप, त्सुनामी, रोगाचा प्रादुर्भाव, पूर आणि दुष्काळ यासारख्या नैसर्गिक आपत्तींमुळे.
- डंपिंगमुळे स्वस्त आयात होते, ज्यामुळे देशांतर्गत कंपन्यांचे नुकसान होते. भारतातील पोलाद उद्योगाचा विचार करा.

एनपीए काय परिणाम देतात?

- सावकारांसाठी नफ्याचे प्रमाण कमी झाले आहे.
- बँकिंग क्षेत्रातील तणावामुळे इतर प्रकल्पांसाठी निधी उपलब्ध होण्याचे प्रमाण कमी होते, ज्याचा संपूर्ण राष्ट्रीय अर्थव्यवस्थेवर नकारात्मक परिणाम होतो.
- नफ्याचे मार्जिन टिकवण्यासाठी बँकांनी व्याजदर वाढवले.
- फायदेशीर उपक्रमांकडून प्रतिकूल उपक्रमांकडे निधी हलवणे.
- स्थिर गुंतवणुकीमुळे बेरोजगारी निर्माण होण्याची शक्यता आहे.

- सार्वजनिक क्षेत्रातील बँकांच्या खराब कामगिरीमुळे भागधारकांचा परतावा कमी होतो, ज्यामुळे भारत सरकारला देण्यात येणाऱ्या लाभांशाची रक्कम कमी होते. परिणामी, सामाजिक आणि पायाभूत सुविधांच्या विकासासाठी निधीचे वितरण मंद होऊ शकते, ज्याचे नकारात्मक सामाजिक आणि राजकीय परिणाम होतील.
- गुंतवणूकदारांना योग्य मोबदला दिला जात नाही.
- बँकिंग आणि कॉर्पोरेट दोन्ही क्षेत्रांमध्ये तणावग्रस्त ताळेबंद द्वारे वैशिष्ट्यीकृत असलेल्या भारतीय वैशिष्ट्यांसह बॅलन्स शीट सिंड्रोममुळे गुंतवणूक-नेतृत्वाचा विकास थांबला आहे.
- NPA चा समावेश असलेली प्रकरणे न्यायव्यवस्थेच्या आधीच जास्त असलेल्या केसलोडवर अधिक ताण देतात.

एनपीएचा सामना करण्यासाठी कोणत्या रणनीती वापरल्या जात आहेत?

- GOI ने न्यायिक, आर्थिक आणि धोरणात्मक वातावरण सुधारण्यासाठी अनेक प्रयत्न केले आहेत. तथापि, एनपीएचा भारताचा अनुभव अलीकडचा नाही. NPA चे निराकरण करण्यासाठी, नरसिंहम समितीने 1991 मध्ये अनेक सुधारणा सूचना जारी केल्या. त्यापैकी काही वास्तविक परिस्थितीत वापरल्या गेल्या.

1993 चे डीआरटी (कर्ज वसुली न्यायाधिकरण):

- केस-निवारण प्रक्रिया जलद करण्यासाठी. ते बँका आणि वित्तीय संस्था अधिनियम 1993 च्या कर्जाच्या वसुली अंतर्गत समाविष्ट आहेत. तथापि, त्यापैकी पुरेसे नाहीत, अशा प्रकारे अनेक क्षेत्रांमध्ये प्रकरणे दोन ते तीन वर्षांपेक्षा जास्त काळासाठी वारंवार ड्रॅग केली जातात.

क्रेडिट इन्फॉर्मेशन ब्यूरो ऑफ 2000:

- कर्जे चुकीच्या हातात पडू नयेत आणि परिणामी, एनपीए होऊ नयेत यासाठी चांगली माहिती प्रणाली आवश्यक आहे. हे विशिष्ट डिफॉल्टर्स आणि जाणूनबुजून डिफॉल्टर्सची माहिती राखून आणि प्रसारित करून बँकांना मदत करते.

2001 च्या लोकअदालत:

- ते लहान कर्जे हाताळण्यात आणि वसूल करण्यात मदत करतात, परंतु 2001 मध्ये प्रकाशित RBI मानकांनुसार त्यांना केवळ 5 लाख रुपयांपर्यंतच्या कर्जासाठी परवानगी आहे. त्यामुळे कमी प्रकरणे न्यायालयासमोर आणली जात असल्याने ते उपयुक्त आहेत.

2002 चा सरफेसी कायदा:

- 2002 चा आर्थिक मालमत्तेचे सिक्युरिटीझेशन आणि रिकन्स्ट्रक्शन अँड इनफोर्समेंट ऑफ सिक्युरिटी इंटरेस्ट (SARFAESI) कायदा हा कायदा बँकांना आणि इतर वित्तीय संस्थांना न्यायालयाच्या मदतीशिवाय त्यांच्या नॉन-परफॉर्मिंग असेट (एनपीए) परत मिळवण्याची परवानगी देतो. थकबाकी असलेली NPA खाती रु. 1 लाख किंवा अधिक. बँकांना प्रथम नोटीस पोस्ट करणे आवश्यक आहे. मग, कर्जदार डीफॉल्ट झाल्यास, ते हे करू शकतात:

2005 मध्ये कॉर्पोरेट कर्जाची पुनर्रचना:

- हे देय दर कमी करून आणि कंपनीला दायित्वाची परतफेड करण्यासाठी लागणारा वेळ वाढवून

व्यवसायावरील कर्जाचा भार कमी करण्याचा प्रयत्न करते.

5:25 नियम - 2014:

- इन्फ्रास्ट्रक्चर अँड कोअर इंडस्ट्रीजसाठी दीर्घकालीन प्रकल्प कर्जाची लवचिक संरचना म्हणूनही ओळखले जाते कारण प्रकल्पाचे वेळापत्रक लांबलचक आहे आणि त्यांना त्यांच्या पुस्तकांमध्ये मोठ्या कालावधीसाठी पैसे परत मिळत नाहीत, असे सुचवण्यात आले होते की दर 5-7 वर्षांनी कर्ज आणि अशा उद्योगांच्या रोख प्रवाहाचे संरक्षण करण्यासाठी दीर्घकालीन प्रकल्पांसाठी पुनर्वित्त आवश्यक आहे.

संयुक्त कर्जदार मंच 2014:

- तणावग्रस्त कर्जासह सर्व PSBs समाविष्ट करून हे घडवून आणले गेले. अनेक बँकांचे कर्ज एकाच व्यक्ती किंवा कंपनीकडे जाण्यापासून रोखण्यासाठी हे अस्तित्वात आहे. एखाद्या व्यक्तीने एका बँकेतून पैसे घेतले आणि नंतर ते दुसऱ्या बँकेला कर्ज दिले अशा घटनांना प्रतिबंध करण्यासाठी याची स्थापना करण्यात आली.

मिशन इंद्रधनुष 2015:

- 1970 मध्ये बँकिंगचे राष्ट्रीयीकरण झाल्यापासून PSB चे आधुनिकीकरण करण्यासाठी आणि त्यांची सामान्य कामगिरी सुधारण्यासाठी PSBs चे रूपांतर करण्यासाठी इंद्रधनुष फ्रेमवर्क हा ABCDEFG द्वारे अंमलात आणलेला सर्वात महत्त्वपूर्ण सुधारणा प्रकल्प आहे.

2015 मध्ये धोरणात्मक कर्ज पुनर्रचना (SDR):

- या कल्पनेनुसार, ज्या बँकांनी कॉर्पोरेट कर्जदारांना पैसे दिले आहेत त्यांना त्या पैशाचा सर्व किंवा काही भाग त्यांनी ज्या कंपनीला कर्ज दिला त्या कंपनीच्या इक्विटी स्टेकमध्ये रूपांतरित करण्याचा पर्याय आहे. बँकांना आवश्यकतेनुसार मालकी बदलण्यासाठी अधिक चांगली क्षमता देणे आणि तणावग्रस्त खाती पुनर्प्राप्त करण्यात प्रवर्तकांचा मोठा वाटा आहे याची खात्री करणे हे त्याचे प्रमुख उद्दिष्ट आहे.

विकास उपक्रमांना निधी देण्यास आणि नवीन लॉन्च करण्यास सक्षम करेल.

- स्त्रोत → इकॉनॉमिक टाइम्स

दिवाळखोरी आणि दिवाळखोरी संहिता 2016:

- भारतातील एन्क्विट कोडमच्या चक्रव्यूहा चॅलेंज (आर्थिक सर्वेक्षण) च्या प्रतिसादात ते विकसित केले गेले. या कायद्याचे उद्दिष्ट कॉर्पोरेट व्यक्ती, भागीदारी कंपन्या आणि व्यक्तींच्या पुनर्रचना आणि दिवाळखोरीच्या ठरावाशी संबंधित कायद्यांचे एकत्रीकरण आणि सुधारणा करून सर्व भागधारकांच्या हितसंबंधांमध्ये समतोल राखून उद्योजकता, क्रेडिट उपलब्धता आणि समतोल राखणे हे उद्दिष्ट आहे. अशा व्यक्तींच्या मालमत्तेचे मूल्य.

2017 मध्ये, सार्वजनिक ARC विरुद्ध खाजगी ARC:

2017 च्या खराब बँका:

- आर्थिक सर्वेक्षण 16-17 मध्ये ठळक केलेला आणखी एक विषय म्हणजे एका खराब बँकेची स्थापना जी सर्व तणावग्रस्त कर्जे घेईल आणि त्यांचे अनुकूलन नियम आणि पद्धतीनुसार व्यवस्थापन करेल. हे PSB साठी त्यांचे ताळेबंद व्यवस्थापित करणे सोपे करेल, त्यांना अधिक

4. - भारताच्या संरक्षण निर्यातीचा तपशील:

भारताची संरक्षण निर्यात कशी होत आहे?

GS III

विषय→अंतर्गत सुरक्षा संबंधित समस्या

मुख्य मुद्दे कोणते आहेत?

- सार्वजनिक क्षेत्रातील उद्योगांपैकी 20% आणि खाजगी क्षेत्रातील कंपन्यांनी 70% निर्यात केली.
- 90% अर्थव्यवस्था खाजगी क्षेत्रात असायची, परंतु आता अधिक सार्वजनिक क्षेत्रातील संस्था सशस्त्र दलांमध्ये सामील आहेत.
- अलिकडच्या वर्षात अमेरिकेकडून भारताच्या संरक्षण उपकरणांच्या आयातीत प्रचंड वाढ झाली असूनही, भारतीय उद्योग उत्तरोत्तर अमेरिकन संरक्षण महामंडळांच्या पुरवठा साखळीचा एक भाग बनत आहेत.
- संरक्षण वस्तूंची निर्यात वाढवण्यासाठी अलीकडे कोणते उपक्रम हाती घेण्यात आले आहेत?
- भारत आणि फिलीपिन्सने जानेवारी 2022 मध्ये किनाऱ्यावर आधारित ब्रह्मोस सुपरसोनिक क्रूझ क्षेपणास्त्राच्या तीन बॅटरी USD 374.96 दशलक्ष रुपयांना विकण्याचा करार केला.
- मागील दोन वर्षांत, भारताने 310 विविध शस्त्रे आणि प्रणालींची आयात सातत्याने अवैध ठरवली, ज्यामुळे निर्यात वाढली.
- पुढील पाच ते सहा वर्षांमध्ये ही शस्त्रे आणि यंत्रणा मोठ्या प्रमाणावर देशांतर्गत तयार केली जातील.
- खाजगी क्षेत्राबद्दलच्या सुधारित आकलनामुळे संरक्षण निर्यातीत मोठी वाढ झाली आहे.

- संरक्षण घटकांच्या उत्पादनात स्वयंपूर्णता मिळविण्याच्या सरकारच्या योजनेत संरक्षण निर्यात हा प्रमुख घटक म्हणून समाविष्ट आहे.
- इटली, मालदीव, श्रीलंका, रशिया, फ्रान्स, नेपाळ, मॉरिशस, श्रीलंका, इस्रायल, इजिप्त, संयुक्त अरब अमिराती, भूतान, इथिओपिया, सौदी अरेबिया, फिलीपिन्स, पोलंड, स्पेन आणि चिली ही काही राष्ट्रे आहेत. 30 हून अधिक भारतीय संरक्षण महामंडळांनी शस्त्रे आणि उपकरणे पाठवली आहेत.
- एव्हीओनिक्स पॅकेजेस, रेडिओ आणि रडार प्रणाली, ऑफशोर गस्ती नौका, अभियांत्रिकी उपकरणे, अत्याधुनिक लाइट हेलिकॉप्टर आणि संरक्षण इलेक्ट्रॉनिक्स ही काही निर्यात आहेत.
- दरम्यान, भारताची संरक्षण निर्यात अंदाजापेक्षा कमी आहे.
- 2015 आणि 2019 दरम्यान, स्टॉकहोम इंटरनॅशनल पीस रिसर्च इन्स्टिट्यूटने भारताला शस्त्रास्त्रांचा 23वा सर्वात मोठा निर्यातदार (SIPRI) म्हणून वर्गीकृत केले.
- जगाच्या शस्त्रास्त्रांच्या निर्यातीत भारताचा वाटा फक्त 0.1% टक्के आहे.
- निर्यातीला चालना देण्यासाठी संरक्षण मंत्रालयामध्ये विशिष्ट संस्थेच्या अभावामुळे, भारताच्या संरक्षण निर्यातीचा रेकॉर्ड निराशाजनक आहे.
- 2024 पर्यंत भारताला \$5 अब्ज किमतीची संरक्षण उत्पादने निर्यात करण्याची आशा आहे.

संरक्षणाशी संबंधित कोणते कार्यक्रम अस्तित्वात आहेत?

DPEPP 2020 (संरक्षण उत्पादन आणि निर्यात प्रोत्साहन धोरण):

- DPEPP 2020 हा देशाच्या संरक्षण उत्पादन क्षमतेसाठी सर्वसमावेशक रस्ता योजना म्हणून काम करण्यासाठी आहे, ज्यामुळे त्यांना निर्यात आणि स्वातंत्र्यासाठी एक केंद्रित, संघटित आणि मोठी मोहीम मिळेल.
- खाजगी क्षेत्राला अधिक शक्ती देणे हे या बदलांचे उद्दिष्ट आहे.
- भारतीय IDDM (स्वदेशी डिझाइन केलेले, विकसित आणि उत्पादित) DPP 2016 साठी एक नवीन श्रेणी आहे. कोणत्याही भारतीय फर्मने ती निवडल्यास, भारतीय IDDM ला इतर सर्व श्रेणीपेक्षा प्राधान्य मिळेल.

धोरणात्मक सहयोग:

- धोरणात्मक भागीदारीच्या दृष्टिकोनातून, भारतीय उद्योग परदेशी मूळ उपकरण उत्पादकांसोबत (OEMs) तंत्रज्ञान हस्तांतरण, भारतात निर्मिती आणि उत्पादन करण्याची क्षमता आणि ते प्रकल्प भारतात ठेवण्याची क्षमता मिळवू शकतात.
- सध्या वापरात असलेली पहिली पारंपारिक पाणबुडी आरएफपी आहे.
- **स्त्रोत→ प्रेस इन्फॉर्मेशन ब्युरो**

संपादकीय विश्लेषण

प्रभारी आहेत, तसेच मध्यवर्ती बँकेचे कार्यकारी संचालक यांचा समावेश असेल.

1. चलनविषयक धोरण समितीचे तपशील:

सदस्यांची निवड आणि अटी:

बहल:

- फायनान्स ऍक्ट (इंडिया), 2016 द्वारे MPC तयार करण्यासाठी रिझर्व्ह बँक ऑफ इंडिया कायदा, 1934 मध्ये सुधारणा करण्यात आली.
- रेपो रेट, रिव्हर्स रेपो रेट, बँक रेट आणि कॅश रिझर्व्ह रेशो (CRR) या साधनांचा वापर करून चलनविषयक धोरण प्रस्थापित करण्याचे काम त्याला दिले आहे.
- हे भारताच्या केंद्र सरकारने 1934 मध्ये सुधारित केलेल्या RBI कायद्याच्या कलम 45ZB चे पालन करून तयार केले होते.

- निवड: कॅबिनेट सचिवांच्या अध्यक्षतेखालील शोध-सह-निवड समिती RBI गव्हर्नर, आर्थिक व्यवहार सचिव आणि अर्थशास्त्र, बँकिंग, वित्त आणि आर्थिक धोरण या क्षेत्रातील तीन तज्ञांसह MPC साठी सरकारी उमेदवारांची निवड करेल.
- MPC च्या सदस्यांची नियुक्ती चार वर्षांच्या कालावधीसाठी केली जाते आणि ते पुनर्नियुक्तीसाठी पात्र नाहीत.

कार्ये:

- MSF, रेपो रेट, रिव्हर्स रेपो रेट आणि लिक्विडिटी ऍडजस्टमेंट सुविधा यासह विविध पॉलिसी दर निवडण्यासाठी MPC जबाबदार आहे.

निर्णय कसे घेतले जातात?

- प्रत्येक सदस्याला एक मत देऊन, बहुमताने निर्णय घेतले जातात.
- भारतीय रिझर्व्ह बँकेचे गव्हर्नर समितीचे अध्यक्ष म्हणून काम पाहतील. टाय झाल्यास, राज्यपालांना निर्णायक मत असेल; तथापि, इतर पॅनेलच्या सदस्यांनी घेतलेले निर्णय रद्द करण्याचा अधिकार त्याला किंवा तिला नसेल.

MPC ची रचना:

- समितीवर सहा जण असतील. सहा सदस्यांपैकी तीन सदस्य सरकारकडून प्रस्तावित केले जातील. एमपीसीने स्वीकारलेल्या निवडून आलेल्या अधिकाऱ्यांसाठी कोणतेही नामनिर्देशन होणार नाही.
- इतर तीन सदस्य आरबीआयचे असतील आणि गव्हर्नर पदसिद्ध अध्यक्ष म्हणून काम करतील. सदस्यांमध्ये आरबीआयचे डेप्युटी गव्हर्नर, जे चलनविषयक धोरणाचे

RBI चे आर्थिक धोरण काय आहे?

- रिझर्व्ह बँक ऑफ इंडिया (RBI) चे "मॉनेटरी पॉलिसी" हे GDP वाढवण्यासाठी आणि महागाई कमी करण्यासाठी तिच्या नियंत्रणात असलेल्या आर्थिक संसाधनांचा कसा वापर करते याचा संदर्भ देते.
- 1934 चा रिझर्व्ह बँक ऑफ इंडिया कायदा RBI ला चलनविषयक धोरण ठरवण्याचा अधिकार देतो.

चलनविषयक धोरण कोणती उद्दिष्टे साध्य करू इच्छिते?

- चक्रवर्ती समितीच्या शिफारशींच्या अनुषंगाने, भारताच्या आर्थिक धोरणाने नवीन वित्तीय संस्थांच्या निर्मितीला तसेच आर्थिक विकास, समानता आणि सामाजिक न्याय यांना समर्थन दिले पाहिजे.
- भारत सरकारचा देशाच्या GDP वाढीचा दर वाढवण्याचे उद्दिष्ट असताना, RBI आटोपशीर मर्यादित चलनवाढ कमी करण्याचा सतत प्रयत्न करत आहे.
- देशाची मुख्य उद्दिष्टे साध्य करण्यासाठी आणि चलनवाढीचे लक्ष्य गाठण्यात मदत करण्यासाठी, चलनविषयक धोरण समिती इष्टतम धोरण व्याज दर निवडते.

चलनविषयक धोरणाची साधने कशी व्यवस्थापित केली जातात?

- चलनविषयक धोरण साधने दोन श्रेणींमध्ये मोडतात: गुणात्मक साधने आणि परिमाणवाचक साधने.
- परिमाणवाचक साधनांच्या यादीमध्ये ओपन मार्केट ऑपरेशन्स, बँक रेट, रेपो रेट, रिव्हर्स रेपो रेट, कॅश रिझर्व्ह रेशो, स्टॅच्युटरी लिक्विडिटी रेशो, मार्जिनल स्टँडिंग फॅसिलिटी आणि लिक्विडिटी ऍडजस्टमेंट फॅसिलिटी (LAF) यांचा समावेश होतो.
- नैतिक अनुनय, थेट कृती आणि मार्जिन बदल ही गुणात्मक साधनांची उदाहरणे आहेत.

2. नागरी सेवांमध्ये आवश्यक सुधारणा:

भारतीय नागरी सेवांमधील समस्या:

भारतीय नागरी सेवांची उत्क्रांती:

- शासक (स्वामीन), नोकरशाही (अमात्य), क्षेत्र (जनपद), तटबंदीची राजधानी (दुर्गा), खजिना (कोसा), सैन्य (दंड) आणि सहयोगी हे प्रशासकीय संस्थेचे सात आवश्यक भाग आहेत. कौटिल्य (मित्र) च्या अर्थशास्त्रात वर्णन केले आहे.
- अर्थशास्त्रानुसार उच्च नोकरशाही ही मंत्र आणि अमात्य यांची बनलेली होती. मंत्री त्यांचे सर्वात विश्वासू सल्लागार म्हणून काम करत होते, तर अमात्य राजेशाही अधिकारी म्हणून काम करत होते.
- मध्ययुगीन कालखंड: मुघल साम्राज्याच्या काळात, मनसबदारी पद्धतीने प्रशासनाची चौकट म्हणून काम केले.
- मनसबदारी प्रणालीमध्ये सरकारी लोकांचा समावेश होता ज्याचा उपयोग नागरी किंवा लष्करी उद्दिष्टांसाठी केला जाऊ शकतो.
- ब्रिटिश भारतात, 1835 मध्ये मॅकॉलेच्या अहवालाला मंजुरी मिळाल्यामुळे नागरी सेवांमध्ये लक्षणीय बदल झाले.
- ब्रिटिश साम्राज्याच्या हितासाठी भारतीय नागरी सेवांसाठी फक्त सर्वात हुशार अर्जदारांचीच निवड करावी अशी शिफारस मॅकॉले अहवालात करण्यात आली होती.
- स्वातंत्र्यानंतर, भारतीय सार्वजनिक सेवा प्रणालीने अनेक ब्रिटिश वैशिष्ट्यांचे प्रदर्शन करणे सुरू ठेवले, जसे की एक एकीकृत प्रशासकीय संरचना, शैक्षणिक कामगिरीवर आधारित मुक्त-प्रवेश प्रणाली आणि कायमस्वरूपी कार्यकाळ.

- ते लोकप्रतिनिधी म्हणून काम करत असल्याने, नागरी अधिकारी अनुकूल असले पाहिजेत. परंतु हे सातत्याने दर्शविले गेले आहे की लोक बदलाचा प्रतिकार करतात कारण ते त्यांचे फायदे आणि शक्यतांबद्दल वेड लावतात आणि त्यांना स्वतःमध्ये लक्ष्य बनवतात.
- उदाहरणार्थ, संविधानातील 73 व्या आणि 74 व्या दुरुस्तीचा समाजावर लक्षणीय परिणाम झाला आहे. स्थानिक स्वराज्य संस्था आज स्वराज्य संस्था आहेत, मग ते शहरी असो वा ग्रामीण समुदाय.
- नागरी सेवांकी नियंत्रण आणि उत्तरदायित्वाच्या नवीन प्रणाली तसेच त्यांच्या बदलत्या कर्तव्ये आणि जबाबदाऱ्या स्वीकारण्यास नकार दिल्याने अपेक्षित दृष्टीकोन अद्याप साकार झालेला नाही.

नियमावर आधारित नोकरशाही:

- लोकांच्या वास्तविक गरजांचा विचार न करता लिखित नियम आणि कायद्यांचे पालन करणे आवश्यक आहे असे आम्ही म्हटल्यावर आम्हाला नियम-पुस्तकातील नोकरशाही अभिप्रेत आहे.
- नियम-पुस्तक नोकरशाहीमुळे, ज्यामुळे लाल फिती, जटिल प्रक्रिया आणि लोकांच्या गरजा पूर्ण करण्यासाठी खूप "नोकरशाही" नसलेल्या संस्था यासारख्या समस्या निर्माण करतात, काही सरकारी कर्मचारी "नोकरशाही वर्तन" म्हणून वर्णन केलेली मानसिकता प्रदर्शित करतात.
- राजकीय हस्तक्षेप: स्थानिक लोकसेवक नियमितपणे राजकीय प्रतिनिधित्वासह काम करतात. त्यांनी सामाजिक वाढ, कल्याण, कल्याण आणि शांतता यांना प्रोत्साहन देऊन सामान्य जनतेच्या हिताची प्रगती केली पाहिजे.

- सार्वजनिक मागणी पूर्ण करण्यासाठी, प्रशासकीय कर्मचारी कसे वागतात यावर राजकीय प्रतिनिधीचा प्रभाव असतो. त्यामुळे प्रशासकीय अधिकार्याने राजकीय धन्याचे निर्देश पाळले पाहिजेत.
- काहीवेळा, या हस्तक्षेपामुळे भ्रष्टाचार आणि पात्र लोकसेवकांच्या मनमानी बदल्या यासारख्या समस्या उद्भवू शकतात. अत्यंत महत्वाच्या भूमिका न धारण केलेल्या अत्यंत पात्र अधिकार्यांचा परिणाम म्हणून लक्षणीय अकार्यक्षमता देखील संस्थेला अपयशाचा धोका निर्माण करते.
- संरचनेतील समस्या: नागरी सेवेमध्ये अनेक संरचनात्मक समस्या आहेत.
- तज्ञ अधिकारी: कायद्याचे राज्य राखणे आणि कार्यकारी आदेश पार पाडणे या राज्याच्या दोन आवश्यक जबाबदाऱ्या आहेत ज्या पार पाडण्यासाठी नागरी सेवा प्रामुख्याने जबाबदार आहे.
- तथापि, जागतिकीकरण आणि आर्थिक सुधारणांमुळे बदलत्या गरजा यामुळे राज्याच्या भूमिकेत बदल झाला आहे.
- परिणामी, तांत्रिक नवकल्पना (उदाहरणार्थ सायबर सुरक्षा) च्या परिणामी नवीन आव्हाने उभी राहिली आहेत. त्यामुळे धोरणात्मक पातळीवर विषयाचे ज्ञान असलेल्या विशेष अधिकार्यांची मागणी अधिक आहे.
- उत्तरदायित्व आणि पारदर्शकता तसेच सर्वसमावेशक आणि प्रातिनिधिक निर्णय घेण्याची खात्री करणे हे काही मुद्दे आहेत ज्यांचे निराकरण करणे आवश्यक आहे.
- काही सरकारी सेवांमध्ये नोकरीच्या अनेक संधी उपलब्ध आहेत, तर काहींमध्ये कमी आहेत.

काय केले पाहिजे:

- या निर्बंधांचे निराकरण करण्यासाठी, प्रशासन, प्रशिक्षण आणि मूल्यांकन क्षेत्रात हस्तक्षेप केला जाऊ शकतो.

भर्ती:

- फेडरल आणि राज्य स्तरावर ऑफर केल्या जाणाऱ्या 60 हून अधिक विविध सरकारी सेवा कमी करण्यासाठी, सेवांचे तर्कसंगतीकरण आणि सामंजस्य आवश्यक आहे.
- उमेदवारांना केंद्रीय टॅलेंट पूलमध्ये जोडले जावे, जे नंतर त्यांची पात्रता पोझिशनच्या आवश्यकतांशी किती चांगल्या प्रकारे जुळते यानुसार त्यांना नियुक्त करेल.
- लॅटरल एंट्रीला प्रोत्साहन द्या: जर तज्ञ नियुक्त केले गेले तर ते सरकारच्या उच्च स्तरावर अत्यंत आवश्यक अनुभव प्रदान करतील.
- सेवा वितरणाचे आउटसोर्सिंग: प्रशासकीय पायाभूत सुविधांवरील अवलंबित्व कमी करण्यासाठी सेवा वितरण आउटसोर्सिंग उपक्रम राबविणे आवश्यक आहे. सर्वोत्तम आउटसोर्सिंग दृष्टीकोन स्थापित करण्यासाठी, आउटसोर्सिंगसाठी संभाव्य सेवा निश्चित करण्यासाठी संशोधन आवश्यक आहे. अनेक पीपीपी मॉडेल्सकडे लक्ष दिले पाहिजे.

प्रशिक्षण:

- सध्या सुरू असलेले प्रशिक्षण आणि विसर्जन कार्यक्रम जिल्हा-दर-जिल्हा आधारावर तयार करणे आवश्यक आहे.

- आचारसंहिता लागू करून नागरी सेवकांमध्ये नैतिक मूल्ये रुजवणे आवश्यक आहे.
- उमेदवारांचे मूल्यमापन करण्यासाठी आणि भविष्यातील असाइनमेंट निश्चित करण्यासाठी मध्य-करिअर परीक्षा आणि कौशल्य मूल्यांकन केले जाऊ शकते.

मूल्यमापन:

- सार्वजनिक सेवकांचे मूल्यमापन करण्यासाठी संस्थात्मक उद्दिष्टे स्थापित केली पाहिजेत आणि त्यांचे सतत निरीक्षण केले पाहिजे. प्रमुख जबाबदारी/फोकस क्षेत्रे स्थापित करणे आवश्यक आहे आणि विवेकाधीन व्हेरिफेबल्स हळूहळू कमी करणे आवश्यक आहे.
- ऑनलाइन स्मार्ट परफॉर्मन्स ॲप्रेंझल रिपोर्ट रेकॉर्डिंग ऑनलाइन विंडो (SPARROW) टेम्प्लेट सर्व फेडरल आणि स्टेट केंडरद्वारे वापरावे.
- अप्रभावी अधिकाऱ्यांनी स्वेच्छेने निवृत्त होणे आवश्यक आहे: अधिकाऱ्यांसाठी कामगिरीची उद्दिष्टे निश्चित करा आणि जे बेंचमार्क पूर्ण करू शकत नाहीत त्यांना निवृत्तीची सक्ती करा.
- सध्याच्या प्रोत्साहन कार्यक्रमांचे पुनरावलोकन करा आणि उत्कृष्ट कामगिरी ओळखण्यासाठी नवीन सादर करा.

ई-उपक्रम:

- एक सशक्त दक्ष यंत्रणा स्थापन करण्यासाठी, संस्थात्मक भ्रष्टाचार शोधणे आणि प्रतिबंधात्मक उपाययोजना मजबूत केल्या पाहिजेत. परिणामी, सध्याच्या सुरक्षा खबरदारीचे पुनरावलोकन करणे महत्वाचे आहे.

- केंद्रीकृत सार्वजनिक तक्रार निवारण आणि देखरेख प्रणाली (CPGRAMs) ची अंमलबजावणी मजबूत करणे आवश्यक आहे.
- ई-ऑफिसची ओळख: सर्व मंत्रालये, विभाग आणि राज्ये/केंद्रशासित प्रदेशांनी ई-ऑफिसचा अवलंब त्वरित केला जाऊ शकतो.
- सेवा त्वरीत वितरीत करणे: प्रशासकीय विलंब कमी करण्यासाठी आणि सक्रिय क्लायंट इनपुटसाठी चॅनेल आहेत याची खात्री करण्यासाठी, प्रत्येक विभागाने त्याच्या प्रक्रियांना अनुकूल करण्याचा प्रयत्न केला पाहिजे.

Guru Deekshaa IAS is happy to announce first ever kannada current affairs magazine for kannada medium aspirants of Karnataka. The three important thumb rules for any competitive exam are

Vijay Kumar G

Founder and Director
Guru Deekshaa IAS

- First-NCERT/STATE syllabus books which helps to develop your understanding on the subjects
- Second-Daily current affairs helped to build your further understanding of the events related to your examination, Apart from knowledge it build the personality of an individual which brings in confidence to face any examination.
- Third-Practice previous year question papers and mock test available in the market to train your mind as per the requirement of the examination.

Thousand miles of journey starts with single step, We at Guru Deekshaa have taken this first step towards empowering you to prepare for civil for services. Now its your turn to start preparation and achieve your dream of becoming IAS/IPS.

CALL US FOR MORE DETAILS

 76 76 74 98 77

JOIN OFFICIAL TELEGRAM FOR MATERIAL AND UPDATES

 @GURU_DEEKSHAAIAS

FOLLOW OUR INSTAGRAM FOR DAILY UPDATES

 GURUDEEKSHAA

